

ВИСНОВОК

Ради громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України на звіт НАБУ за II півріччя 2018 року

Рада громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України (далі – РГК НАБУ), відповідно до частини 4 статті 26 Закону України “Про Національне антикорупційне бюро України”, підпункту 2 пункту 5 “Положення про Раду громадського контролю при НАБУ”, реалізуючи свою функцію із забезпечення прозорості та цивільного контролю за діяльністю Національного бюро та керуючись засадами верховенства права, законності, гласності, неупередженості та відкритості для суспільства, надає свій висновок щодо Звіту про діяльність НАБУ за II півріччя 2018 року (далі – Звіт).

1. Відповідність Звіту вимогам законодавства

Частина 3 статті 26 Закону України “Про Національне антикорупційне бюро України” визначає перелік інформації, яка повинна міститися в письмовому Звіті.

[Звіт](#) про результати діяльності Національного бюро був оприлюднений 8 лютого 2019 року, що відповідає визначеному законодавством терміну. Необхідно додати, що Звіт був також офіційно оприлюднений в Урядовому кур’єрі ([№ 27](#) від 09.02.2019).

У Звіті міститься уся передбачена законодавством інформація, зокрема:

- зазначені статистичні дані діяльності НАБУ;
- наведено інформацію про взаємодію з іншими державними органами, з компетентними органами іноземних держав, міжнародними та іноземними організаціями; недержавними організаціями та ЗМІ;
- зазначено чисельність працівників НАБУ, дані про їх досвід та кваліфікацію, а також інформація про підвищення ними кваліфікації;
- наведено дані про діяльність Управління внутрішнього контролю та про результати притягнення співробітників НАБУ до відповідальності;
- вказано кошторис НАБУ та стан його виконання; наведені інші дані про діяльність НАБУ (кількість отриманих звернень та дані про міжнародну правову допомогу тощо).

Окрім статистичних показників, у Звіті також наведено аналітичну інформацію по різних напрямках діяльності НАБУ (міжнародний аспект розслідувань, позовна та нормотворча робота, діяльність територіальних управлінь, інформація про організаційну структуру, штатну чисельність та кадровий потенціал, про закордонні навчальні візити, публічні заходи, конференції та інформаційно-просвітницькі кампанії, роботу Відкритого офісу, виконання бюджетної програми, а також відомості про публікації на офіційному сайті, динаміку збільшення аудиторії у соціальних мережах тощо).

Звіт містить значну кількість інфографік та інших типів візуального відображення кількісних та якісних показників роботи Національного бюро, що значно полегшує сприйняття та аналіз поданої інформації. Також у Звіті окремим блоком зазначено інформацію про соціологічні опитування суспільства щодо питань боротьби з корупцією та оцінки діяльності Бюро.

Водночас, доцільним було б також зазначати у Звіті інформацію щодо більш детальних пріоритетів Національного бюро на наступний звітний період. Такі відомості додатково вказували б на наявність чіткого планування у роботі, сприяли б дисциплінованості та підвищенню ефективності виконання покладених на Бюро завдань і функцій, зміцнювали б суспільну довіру до НАБУ та використовувалися б як один із індикаторів успішності діяльності при оцінці відповідного звітнього періоду.

Таким чином, Звіт відповідає вимогами частини 3 статті 26 Закону України “Про Національне антикорупційне бюро України” та містить усі обов’язкові відомості, передбачені Законом, є публічно оприлюдненим у визначений законодавством термін на офіційному веб-сайті НАБУ та в Урядовому кур’єрі, що входить до першої трійки видань в Україні із найбільшим тиражем. Крім цього, у Звіті відображено значну кількість статистичних та аналітичних даних у вигляді інфографік, таблиць та інших типів графічного відображення інформації, що значно покращує їх візуальне сприйняття.

2. Діяльність НАБУ у II півріччі 2018 року

2.1 Досудові розслідування та розгляд справ у судах

РОЗСЛІДУВАННЯ НАБУ: РЕЗУЛЬТАТИ II ПІВРІЧЧЯ 2018 РОКУ

[з 01.07.2018 по 31.12.2018]

За звітний період було зареєстровано 577 заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, віднесені законом до підслідності Національного бюро, 44 особам було повідомлено про підозру, до суду скеровано 28 обвинувальних актів, 2 угоди про визнання винуватості та 2 клопотання про звільнення осіб від кримінальної відповідальності. Загалом до суду були скеровані справи щодо 61 обвинуваченого. Проте лише у восьми випадках судді розпочали розгляд обвинувальних актів по суті, інші справи й досі перебувають на стадії підготовчого засідання.

Для порівняння, у I півріччі 2018 року про підозру було повідомлено 35 особам, до суду було скеровано 36 проваджень щодо 62 обвинувачених, у II півріччі 2017 року - про підозру було повідомлено 56 особам, до суду було скеровано 29 кримінальних проваджень щодо 45 осіб. Всього станом на 31.12.2018 до суду скеровано 176 кримінальних проваджень, включно зі справою, що розслідувало Управління внутрішнього контролю НАБУ, у яких обвинувачуються 292 особи. Загалом, кількість завершених детективами кримінальних проваджень у II півріччі 2018 року співставна з такими ж показникам попередніх звітних періодів.

Кількість відкритих проваджень у залишку станом на 31.12.2018 зменшилася на 48 проваджень, порівняно із аналогічним показником, станом на 30.06.2018 (635 проти 683). Водночас, знизилася і кількість зареєстрованих заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення у розрізі кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро: 577 зареєстрованих заяв і повідомлень, тоді як у I півріччі 2018 року ця цифра становила - 627.

СТАН РОЗГЛЯДУ СПРАВ У СУДАХ

(станом на 31.12.2018)

СУДОВИЙ РОЗГЛЯД НЕ РОЗПОЧАТО **46**

Причини затягування розгляду

4	апеляційний розгляд скарги на повернення обвинувального акта
4	нові провадження, передані протягом грудня
9	неявка учасників процесу
14	розгляд затягується з інших причин
2	хвороби/відпустки суддів
11	зайнятість суддів
1	відвід суддів/прокурорів
1	тривале формування колегії суддів

СПРАВИ, В ЯКИХ Є РІШЕННЯ СУДУ **36**

Рішення судів — деталі***

27	вироків про визнання особи винною, в тому числі із затвердженням угод***
7	рішень судів щодо звільнення особи від кримінальної відповідальності
1	ухвала про закриття кримінального провадження
1	рішення, скасоване апеляційною інстанцією

* включно зі справою, що розслідувало УВК

** ще два рішення набудуть чинності у січні 2019 року

*** одне з рішень скасовано Апеляційним судом м. Києва, справу направлено на проведення досудового розслідування в загальному порядку. Після повернення кримінальне провадження було об'єднане із іншою справою. Рішення у ньому винесено щодо тих самих осіб і набрало законної сили

За весь час діяльності НАБУ кінцеві судові рішення ухвалено лише у 36 провадженнях: 27 [вироків](#) про визнання особи винною, у тому числі із затвердженням угод зі слідством, 7 [ухвал](#) про звільнення від кримінальної відповідальності, 1 ухвала про закриття провадження та ще 1 рішення, що було скасоване апеляційною інстанцією. У звітному періоді лише у 3 справах було ухвалено кінцеві судові рішення. Водночас судовий розгляд по суті досі не розпочато у 46 провадженнях.

Висновок РГК: Хоча кількість проваджень у роботі детективів на кінець 2018 року, а також кількість зареєстрованих заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення у звітному періоді дещо знизилася у порівнянні із аналогічними показниками I півріччя 2018 року, загалом навантаження на працівників НАБУ залишається на стабільно високому рівні. У значній кількості справ, скерованих до суду, досі не розпочався судовий розгляд, а більшість обвинувальних вироків - це затверджені судом угоди про визнання винуватості між прокурором та обвинуваченим. Доводиться вкотре констатувати, що суди не в змозі оперативно розглядати провадження, досудове розслідування у яких здійснювали детективи НАБУ. Крім того, варто наголосити, що за результатами судового розгляду кримінальних проваджень, що розслідувалися детективами Національного бюро, виправдувальні вирокі станом на 31.12.2018 року не ухвалювалися.

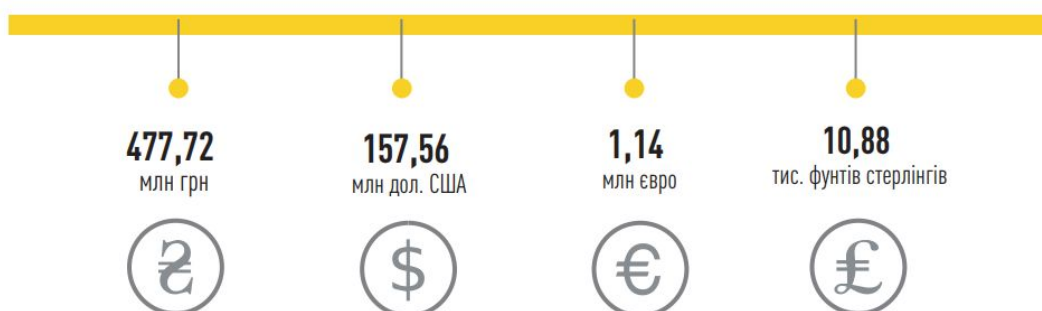
2.2 Відшкодовані збитки та кількість арештованого майна

МАЙНО ТА КОШТИ, НА ЯКІ НАКЛАДЕНО АРЕШТ*

(станом на 31.12.2018)

* у кримінальних провадженнях, в яких досудове розслідування триває

НАКЛАДЕНО АРЕШТ НА ГРОШОВІ КОШТИ

Збитки, завдані у кримінальних провадженнях, які розслідує Національне бюро, за результатами офіційних експертиз у II півріччі 2018 року дещо зросли. Загальний їх розмір складає **220,02 млрд грн** (за звітний період розмір збитків збільшився на 23,42 млрд грн).

Водночас, за весь час роботи НАБУ відшкодовано збитків на суму 452,37 млн грн, з яких 199,07 млн грн у 2018 році (із них: 193,39 млн грн відшкодовано у

кримінальних провадженнях, досудове розслідування в яких триває та 5,68 млн грн у кримінальних провадженнях, досудове розслідування в яких завершено). Зокрема 107,1 млн грн було відшкодовано упродовж I півріччя та 92,02 млн грн упродовж II півріччя 2018 року.

Відбулися зміни і в кількості арештованого майна, активів і грошових коштів у кримінальних провадженнях, віднесених законом до підслідності Національного бюро (станом на 31.12.2018), порівняно з такими ж показниками на кінець попереднього звітного періоду (станом на 30.06.2018).

МАЙНО, НА ЯКЕ НАКЛАДЕНО АРЕШТ

 119 житлова нерухомість

 228 сільськогосподарська техніка з комплектуючими (од.)

 3 цілісні майнові комплекси

 250 корпоративні права та акції
ТИС.

 101 нежитлова нерухомість

 81 транспортні засоби (од.)

 244 земельні ділянки

 2 нерухомість за кордоном

 26 комп'ютерна техніка (комп'ютери, планшети тощо)

Зокрема, дещо знизилися показники щодо кількості арештованих земельних ділянок (на 3 од.), транспортних засобів (на 43 од.), грошових коштів у гривнях (на 12,8 млн) та у євро (на 596 тис). Водночас, значно зросли показники щодо кількості арештованих об'єктів житлової (на 72 од.) та нежитлової (на 95 од.) нерухомості, грошових коштів у доларах США (майже на 158,5 млн). Також у звітному періоді були арештовані такі види майна, як вогнепальна зброя (4 одиниці), бойові припаси (13 одиниць), природний газ (1,071 млн куб.м.), комп'ютерна техніка (35 одиниць), мобільні телефони (68 одиниць), ювелірні вироби (19 одиниць) тощо.

Необхідно також відзначити, що на відміну від попереднього звітного періоду, у II півріччі 2018 року відсутні будь-які конфісковані за рішенням суду кошти та інше майно, одержані внаслідок вчинення кримінальних правопорушень, а також кошти у розмірі вартості незаконно одержаних послуг чи пільг, стягнені на користь держави. Для порівняння, у I півріччі 2018 року за допомогою спецконфіскації бюджет поповнився на 5 725 доларів США, 1 250 євро, 34 500 угорських форинтів та 500 гривень.

Висновок РГК: В цілому можна констатувати, що динаміка є незначною і протягом звітного періоду показники децю знизилися. Проте важливо пам'ятати, що передумовою для конфіскації майна, арештованого під час досудового розслідування та компенсації збитків, завданих державі через корупцію, є рішення суду. Загальна вартість арештованих активів у справах НАБУ сягає понад 9 млрд грн, із них у кримінальних провадженнях, в яких складено обвинувальний акт, — близько 0,5 млрд грн. Саме тому надзвичайно важливим є забезпечення якісного та об'єктивного проведення судового розгляду протягом розумного строку тих проваджень, по яких детективами НАБУ завершено досудове розслідування.

2.3 Кошторис Національного бюро та його виконання

Кошторисні призначення НАБУ на 2018 рік за загальним фондом становили 857 091,7 тисяч гривень, із яких використано було 774 979,5 тис. грн. Водночас, станом на 31.12.2018, з урахуванням змін, кошторис витрат на кінець року виріс на 19 361,6 грн за рахунок видатків спеціального фонду (6 889,2 грн. на придбання товарів і послуг та 12 472,4 грн. на капітальні видатки) та склав 876 453,3 грн. Порівняно з 2017 роком (призначення загального та спеціального фонду НАБУ зі змінами на 31.12.2017 становили 802 921,6 грн), кошторис зріс на 73 531,7 грн. Виконання кошторису за загальним фондом складає більше 90%, що на 13% більше, ніж у 2017 році. Із них: видатки на оплату праці виконано на 100%, нарахування на оплату праці - на 89%, придбання товарів і послуг - на 73%, соціальне забезпечення - на 49%, капітальні видатки - на 90% та інші поточні видатки - на 67%.

Для забезпечення діяльності Національного бюро у 2018 році було оголошено 365 закупівель товарів, робіт та послуг (з урахуванням частин предмета закупівлі (лотів) — 437) на загальну суму 202 221,6 тис. грн. При цьому у II півріччі 2018 року:

- **кількість оголошених закупівель товарів, робіт і послуг (173):**
 - відкриті торги - 114 (відкриті торги із публікацією укр.мовою - 111, відкриті торги із публікацією англ. мовою - 3);
 - допорогові закупівлі - 45;
 - переговорна процедура закупівлі - 14 (переговорна процедура за нагальною потребою - 2, звичайна переговорна процедура - 12).
- **кількість відмінених закупівель чи визнаних такими, що не відбулись (63):**
 - відкриті торги - 49;
 - допорогові закупівлі - 14.
- **загальна кількість укладених договорів (138):**
 - відкриті торги - 81;
 - допорогові закупівлі - 38;
 - переговорна процедура закупівлі - 19.

Розрахункова економія коштів від очікуваної вартості склала понад 11,5 млн грн. При цьому, 8,5 млн грн - під час закупівель, проведених у II півріччі 2018 року, із них: 7 млн 956,2 тис грн на відкритих торгах, 446,5 тис грн на допорогових закупівлях та 50,9 тис грн на переговорній процедурі закупівлі. Найбільше заощадити вдалося під час закупівель патронів для навчальних та спортивних потреб (економія - 1,9 млн грн), роботи з виготовлення проектно-кошторисної документації (економія - 380 тис. грн), визначення та оцінки технічного стану будівлі (економія - 230 тис. грн). З 91 неконкурентної процедури закупівлі, які проходили або за процедурою звітування про укладений договір або за звичайною переговорною процедурою, лише 16 тендерів перевищують суму закупівлі у 50 тис гривень. Інші закупівлі є дрібними, у межах сум від 126 грн до 48,5 тисяч грн.

Висновок РГК: Фінансування НАБУ за загальним фондом у 2018 році зросло на 9,2 % у порівнянні з попереднім роком та залишається стабільним. Водночас, високий відсоток виконання кошторису у звітному періоді свідчить про ефективне фінансове планування та якісну роботу управління забезпечення фінансовими ресурсами, майном та контролю за їх використанням.

2.4 Кадрове забезпечення

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ЦІКАВІ ФАКТИ ПРО ПРАЦІВНИКІВ

При граничній чисельності 700 осіб, станом на 31.12.2018 призначено 638 осіб, в т.ч. 5 осіб призначено строково – на період перебування основного працівника у відпустці по догляду за дитиною, у процесі призначення – 3 особи, відкрито 59 вакансій (із них 37 вакансій у Головному підрозділі детективів, на кожен з яких від початку конкурсу претендували близько 40 осіб). За звітний період на 128 вакантних посад у Бюро було подано 3 647 пакетів документів від претендентів, 2 762 осіб було допущено до тестування, із них 1 388 осіб допущено до фінального етапу відбору - співбесіди. Добігає кінця четверта хвиля конкурсного відбору, якою завершиться формування штату Головного підрозділу детективів. Нагадаємо, що перших [70 детективів](#) із 2 700 кандидатів було обрано 24 серпня 2015 року. У березні 2016 року в результаті другої хвилі конкурсу обрали ще [65 детективів](#) із-поміж 1 956 осіб. У червні 2017 року завершилася третя хвиля відбору, під час якої конкурсна комісія обрала [55 детективів](#) із 2 494 кандидатів. Наразі в НАБУ працюють 210 детективів, четверта хвиля набору детективів повинна завершитися у I половині 2019 року.

ЦІКАВІ ФАКТИ ПРО ПРАЦІВНИКІВ НАБУ (станом на 31.12.2018)

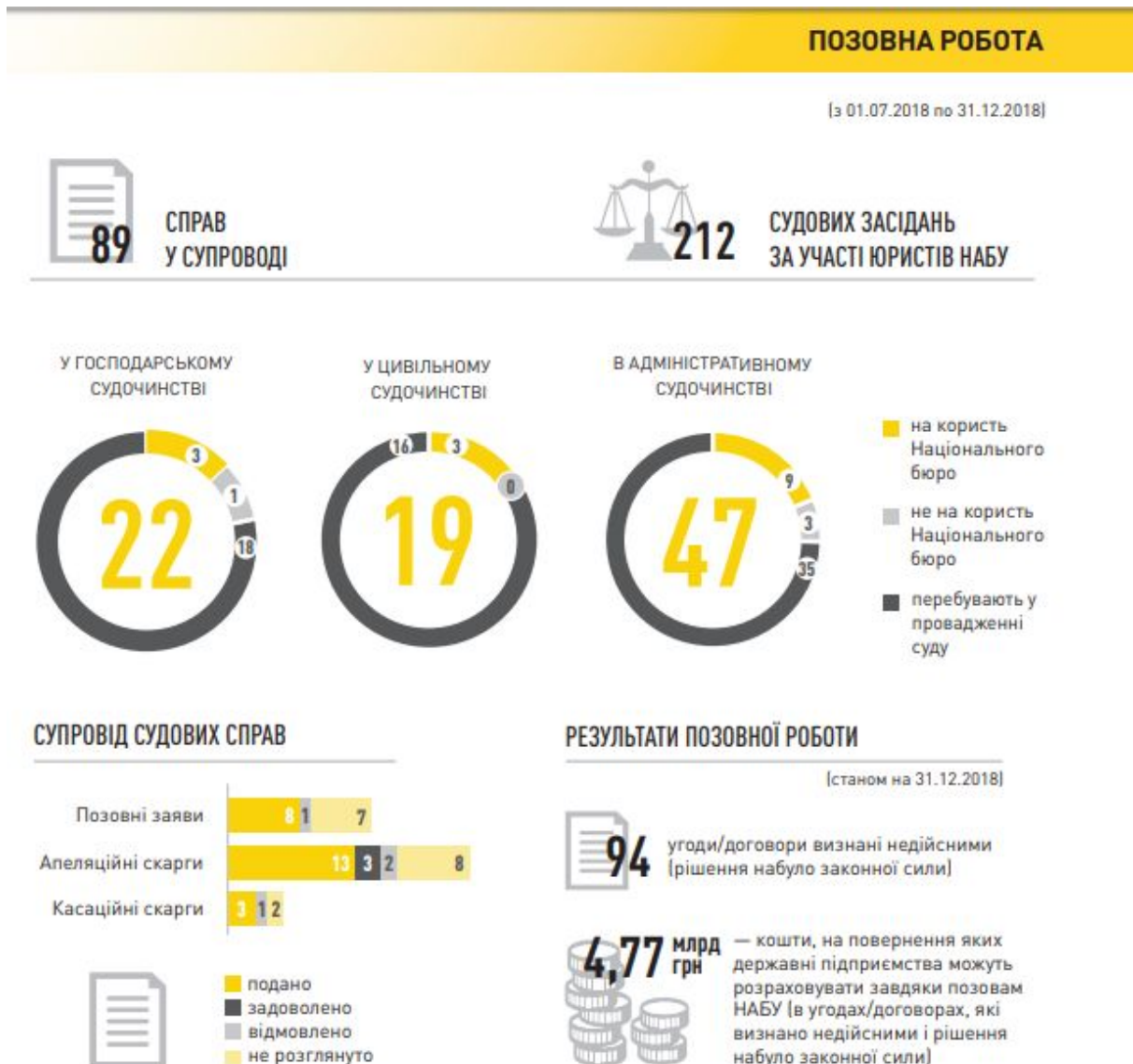
За звітний період дещо зросла кількість працівників, які мають вчені звання: 22 кандидати юридичних наук (показник збільшився на 2 особи), 5 – економічних (показник збільшився на 1 особу). Кількість кандидатів технічних наук (2 особи), а також політичних, медичних і фізичного виховання та спорту (по 1 особі) - залишилася незмінною. Трохи збільшилася кількість працівників Бюро, які мають статус учасника бойових дій – станом на 31.12.2018 їх налічується 84 (станом на 30.06.2018 таких осіб було на 3 менше).

Також у II півріччі 2018 року 131 співробітник Національного бюро відвідав 16 країн світу з навчальними візитами (за I півріччя 2018 року – 141 працівник НАБУ відвідав 19 країн світу). У звітному періоді також було здійснено 1 901 відрядження в Україні та за кордон. Загальні витрати на відрядження співробітників Бюро склали 3 млн 313,6 тис грн.

Висновок РГК: Рада громадського контролю позитивно оцінює роботу Національного бюро із кадровим забезпеченням. Така велика кількість кандидатів на вакантні посади Національного бюро у звітному періоді, після більш ніж 3 років роботи НАБУ, свідчить про високу довіру претендентів до Бюро як до роботодавця, прозорі та зрозумілі умови конкурсного відбору, хороші умови оплати праці, а також наявність можливостей для навчання та розвитку працівників. Систематичні поїздки з метою навчання та підвищення кваліфікації надають змогу працівникам Національного бюро здобувати знання щодо найкращих світових практик у сфері боротьби із корупцією, постійно підвищувати свій професійний рівень, обмінюватися досвідом із іноземними колегами та налагоджувати ділові контакти з представниками правоохоронних органів інших держав, тому РГК вважає це хорошою практикою, яка має продовжуватися й надалі. Рада громадського контролю підтверджує високий рівень прозорості і професійності процесу роботи НАБУ з персоналом та відбору кандидатів. У II півріччі 2018 року члени РГК взяли участь у 34 засіданнях конкурсних комісій, провели 244 співбесіди з претендентами на посади в НАБУ, проаналізували інформацію з відкритих джерел і реєстрів стосовно 126 кандидатів. Рада

громадського контролю також позитивно оцінює запровадження такого елементу розвитку персоналу як системи оцінювання працівників на основі компетенцій, що враховує специфіку роботи працівників різних підрозділів, а також наявність плану спортивно-культурних заходів на 2019 рік, налагодження системи оперативного оповіщення, тестування внутрішнього порталу НАБУ. Водночас, розпочаті у звітному періоді процеси щодо автоматизації організаційних процесів повинні бути завершені у першій половині 2019 року.

2.5 Діяльність юридичного управління Національного бюро

Стабільною залишається кількість справ за участі юридичного управління Бюро у цивільних, адміністративних і господарських судах. За звітний період працівники юридичного управління НАБУ відвідали 212 судових засідань та супроводжували 89 справ. У порівнянні з попереднім звітним періодом, кількість проваджень, які супроводжували юристи Бюро, збільшилася на 10, водночас кількість відвіданих судових засідань стала дещо меншою - 212 проти 225. Станом на кінець 2018 року

юристи Національного бюро домоглися визнання недійсними 94 угод на загальну суму понад 4,77 млрд грн. Йдеться про позови, які подає НАБУ для відшкодування збитків, завданих держпідприємствам корупційними схемами, а також для усунення умов реалізації таких схем (закупівля товарів, робіт, послуг за завищеними цінами, або ж навпаки – продаж за заниженими цінами продукції, виробленої на ДП тощо). Крім того, юристи НАБУ долучались до опрацювання проектів законів «Про військову поліцію», «Про захист викривачів корупції». Загалом опрацьовано проекти 12 законів та 14 нормативних документів.

Висновок РГК: Вказані цифри свідчать про стабільний рівень завантаженості працівників юридичного управління.

2.6 Діяльність підрозділу внутрішнього контролю Національного бюро

За II півріччя 2018 року до Управління внутрішнього контролю (далі – УВК) надійшло 240 звернень та скарг на дії працівників НАБУ (За I півріччя 2018 року було 344 скарги та звернення; за II півріччя 2017 року - 393, за I півріччя 2017 року – 411). УВК у звітному періоді проведено 14 службових розслідувань, за результатами яких на

дисциплінарну комісію передано матеріали щодо 7 працівників, 2 працівників було притягнуто до відповідальності: догана - 1; зауваження - 1 (у попередньому звітному періоді було проведено 18 службових розслідувань, за результатами яких 2 працівників було притягнуто до відповідальності). Крім цього, у II півріччі 2018 року УВК провело 8 перевірок працівників на добросовісність з метою виявлення порушень у службовій діяльності, із яких 1 була з негативним результатом (у I півріччі 2018 року показник був аналогічним).

Висновок РГК: Рада громадського контролю звертає увагу на значне зменшення кількості звернень та скарг на дії працівників НАБУ, що може свідчити про рівень недовіри до інституту дисциплінарної відповідальності. Особливе занепокоєння у РГК викликає відсутність координації дій між РГК та підрозділом внутрішнього контролю НАБУ в разі звернення з відповідною скаргою.

Так, у II півріччі 2018 року члени РГК з конкурсної комісії №3 звернулись зі скаргою до підрозділу внутрішнього контролю НАБУ щодо одного з працівників управління спеціальних операцій, зокрема була отримана інформація щодо можливої участі останнього в побитті осіб під час Революції Гідності. Загальний строк на розгляд даної скарги, встановлення обставин та проведення психофізіологічного дослідження з використанням поліграфу складав біля 3 місяців. Основною причиною порушення розумних строків для встановлення цих обставин було затягування проведення будь-яких дій з боку підрозділу внутрішнього контролю. У зв'язку з даною обставиною члени РГК були вимушені звернутись до заступника Директора НАБУ. Вважаємо, що координація та співпраця підрозділу внутрішнього контролю та РГК має бути вдосконалена та регламентована задля виконання функції цивільного контролю. Рада громадського контролю підтримує практику проведення перевірок на добросовісність, а також проведення психофізіологічних досліджень з використанням поліграфу та закликає УВК продовжувати проведення таких заходів у подальшому. Крім того, члени Ради громадського контролю взяли участь у 10 засіданнях Дисциплінарної комісії Національного бюро. За їхньої участі комісія, серед іншого, ухвалила рішення про притягнення до відповідальності двох працівників. Контроль за дотриманням усіма співробітниками НАБУ чинного законодавства у своїй діяльності, а також неухильне дотримання ними вимог Кодексу професійної етики, є тим ефективним засобом, що повинен запобігти будь-яким порушенням.

2.7 Превентивна діяльність

У звітному періоді Головним підрозділом детективів НАБУ було скеровано 11 подань до органів державної влади, організацій та установ про усунення причин і умов, що сприяли вчиненню кримінальних корупційних правопорушень. 7 із них розглянуто, 4 - на розгляді (у I півріччі 2018 року таких подань було 9, із них 4 було розглянуто та ще 5 перебували на розгляді).

Висновок РГК: Рада громадського контролю вважає роботу щодо попередження кримінальних корупційних правопорушень дуже важливим напрямком роботи Бюро та закликає органи державної влади, організації та установи брати до уваги відповідні подання НАБУ, а також вживати всі необхідні дії для усунення причин і умов, що сприяли вчиненню кримінальних корупційних правопорушень.

2.8 Взаємодія з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, співпраця з компетентними органами іноземних держав, міжнародними та іноземними організаціями

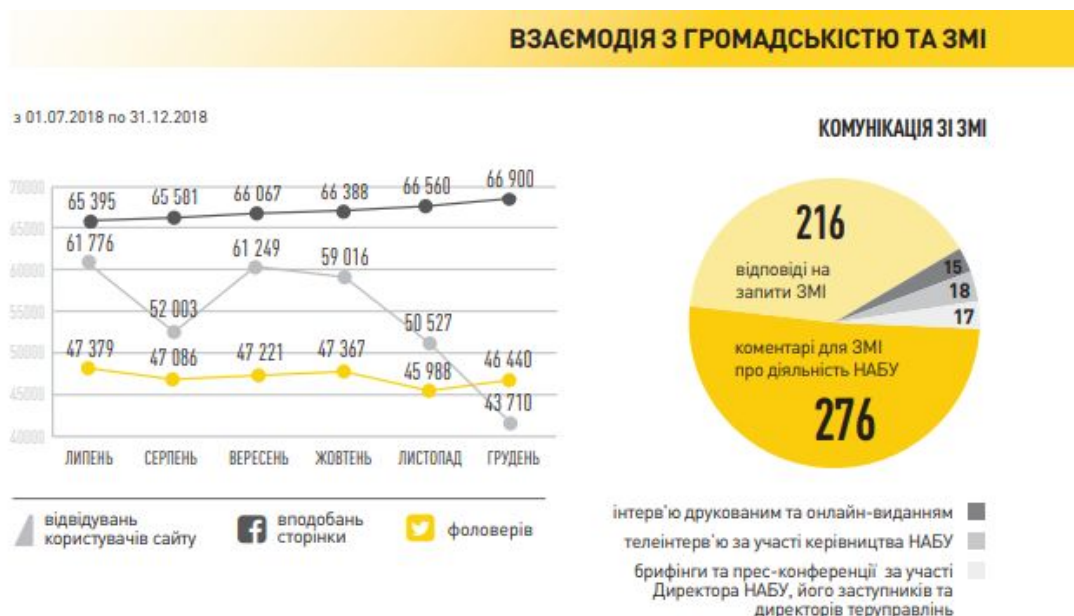
У звітному періоді НАБУ уклало 6 меморандумів про співпрацю та обмін інформацією (за попередні роки діяльності Національним бюро було укладено більше 25 таких угод чи меморандумів). Зокрема, за II півріччя 2018 року такі меморандуми було укладено з Державним бюро розслідувань, Міністерством економічного розвитку

і торгівлі України, Міністерством оборони України, Рахунковою палатою України, Громадською радою міжнародних експертів. Крім того, в рамках співпраці з компетентними органами іноземних держав, міжнародними й іноземними організаціями, було укладено Меморандум про взаєморозуміння з Європейським інвестиційним банком.

Національне бюро постійно взаємодіє з правоохоронними та іншими органами іноземних держав. Станом на 31.12.2018 до компетентних органів 63 держав НАБУ скерувало 489 запитів про міжнародну правову допомогу, із них 119 — у II півріччі 2018 року. Виконано було 234 запити, із них 52 у звітному періоді. Порівняно з попереднім звітним періодом кількість надісланих запитів дещо зросла (у I півріччі 2018 року було надіслано 83 запити, 54 запити було виконано). Крім того, Національне бюро станом на 31.12.2018 отримало 29 запитів від компетентних органів іноземних держав, із яких виконало 26 запитів.

Висновок РГК: Рада громадського контролю вважає, що взаємодія Бюро з іншими державними органами, підприємствами, установами та організаціями, компетентними органами іноземних держав, міжнародними організаціями шляхом укладення відповідних меморандумів про співпрацю та обмін інформацією є хорошою практикою, що повинна продовжуватися у майбутньому. Крім того, напрямок роботи Бюро щодо співпраці з міжнародними організаціями та компетентними органами іноземних держав є ефективним інструментом, який сприяє налагодженню ділових контактів з представниками іноземних правоохоронних органів, тому він повинен розвиватися надалі.

2.9 Взаємодія з громадськістю та ЗМІ

Кількість коментарів, наданих прес-службою стосовно діяльності Національного бюро, порівняно з I півріччям 2018 року, збільшилася майже на чверть. Кількість

залучених користувачів сторінки НАБУ у Facebook зросла до 67 тисяч, що майже на 10 тисяч більше, ніж на початку 2018 року. Цей показник є найкращим серед усіх правоохоронних органів в Україні, представлених в соцмережах. На офіційному сайті НАБУ у звітному періоді було оприлюднено 173 інформаційних повідомлення за наступною тематикою: перебіг досудових розслідувань - 91, діяльність територіальних управлінь - 33, міжнародне співробітництво - 15, вакансії - 9, інше - 25. Для порівняння, у I півріччі 2018 року було опубліковано 214 інформаційних повідомлення, третина з яких стосувалася перебігу досудових розслідувань, оскільки така тематика є найбільш затребуваною. Також однією з найпопулярніших тем четвертий рік поспіль залишається інформація про вакансії. Крім цього, постійно оновлюється інформація у розділі «Справи у суді» на офіційному веб-сайті, завдяки чому можна отримати відомості про ті кримінальні провадження, обвинувальні акти в яких вже скеровано до суду.

У II півріччі 2018 року Відкритий офіс НАБУ організував 9 екскурсій до Бюро для 120 студентів із України, Польщі та Німеччини. Представники НАБУ взяли участь у Літній школі «Criminal Justice in Action», II Національних судових змагань з протидії корупції, першому в Україні фестивалі думок «ДумкоFest.Антикорупція». Крім того, у співпраці з Радою громадського контролю, проведено низку заходів, зокрема: семінар «Види корупції та підслідність НАБУ», дискусію «Від публікації до вироку: як журналісти стають частиною слідства», лекцію «Топ-корупція під прицілом».

Територіальні управління також достатньо ефективно виконували функцію інформування громадян про завдання, сферу повноважень, методи і результати роботи Національного бюро. Зокрема, зустрічі відбулися у 27 населених пунктах 15 областей України. Загалом було проведено 30 зустрічей з громадськістю та 31 публічний захід з метою інформування громадян про діяльність НАБУ, які зібрали більше 1 320 учасників.

Висновок РГК: *Зазначені показники діяльності свідчать про те, що НАБУ налагодило ефективну співпрацю зі ЗМІ, зокрема через активну роботу прес-служби, Відкритого офісу та територіальних управлінь. Водночас, запит суспільства на боротьбу із топ-корупцією залишається на високому рівні. Збільшення користувачів на сторінці НАБУ у Facebook свідчить про об'єктивність та оперативність подання суспільно-важливої інформації про хід резонансних розслідувань та актуальні дані щодо діяльності Бюро. Особливу увагу у 2019 році необхідно звернути на залучення нових користувачів до офіційної сторінки Відкритого офісу НАБУ у Facebook (на сьогодні вона має 2 669 вподобань сторінки та трохи більше 3 тисяч "фоловерів").*

2.10 Робота зі зверненнями

ПУБЛІКАЦІЇ НАБУ: КОНТЕНТНИЙ ЗРІЗ

Опубліковано на сайті НАБУ **173** інформаційні повідомлення

91	перебіг досудових розслідувань
33	вакансії
15	міжнародне співробітництво
9	діяльність теруправлінь НАБУ
25	інше

7 інтерв'ю закордонним ЗМІ

26 інтерв'ю українським ЗМІ

ЗВЕРНЕННЯ ДО НАБУ

звернення громадян до кол-центру	2328
звернення, надіслані поштою (безпосередньо до НАБУ та переслані від інших установ)	1778
звернення до громадської приймальні	819
заяви, звернення державних органів	448
запити та звернення народних депутатів України, надіслані безпосередньо до НАБУ	271
заяви, звернення юридичних осіб	237
заяви, звернення громадських організацій	234
запити на доступ до публічної інформації	233
звернення народних депутатів України, переслані іншими органами	64

За період з 01.07.2018 по 31.12.2018 в НАБУ надійшло 6 412 звернень. Для порівняння: у I півріччі 2018 року надійшло 8 740 звернень; у II півріччі 2017 року - 11 731; у I півріччі 2017 року було 8 172 звернення.

4 925 звернень надійшло від громадян, що становить 76,8 % від загальної кількості звернень, при цьому найбільш ефективним і популярним каналом надсилання звернень від громадян залишаються колл-центр Національного бюро (2 328 звернень) та засоби поштового зв'язку (1 778 звернень). Запити та звернення народних депутатів України склали 5,2 % від усіх звернень або 335 звернення в абсолютних показниках (із них 271 звернення було надіслано безпосередньо до Національного бюро та 64 були переслані іншими органами). Запити на доступ до публічної інформації склали 3,6 % від загальної кількості звернень або 233 запити в абсолютних показниках.

Заяви, звернення, повідомлення про кримінальні правопорушення юридичних осіб, державних органів, громадських організацій склали 14,3 % (237 заяв від юридичних осіб, 448 заяв від державних органів і 234 заяви від громадських організацій). Для порівняння, у I півріччі 2018 року НАБУ було отримано 994 заяви від юридичних осіб та державних органів і 518 заяв від громадських організацій, а у II півріччі 2017 року кількість звернень від юридичних осіб, державних органів та громадських організацій була ще набагато більшою і складала 3 362 звернення.

У II півріччі 2018 року територіальні управління НАБУ опрацювали 1 543 звернення, що на чверть більше, ніж у I півріччі 2018 року. Найчастіше заявники скаржилися на можливі неправомірні дії з боку працівників правоохоронних органів, суддів, посадовців органів місцевої влади.

Висновок РГК: Однією із причин зменшення кількості звернень до НАБУ, у порівнянні із аналогічними показниками попередніх звітних періодів, може бути підвищення обізнаності заявників про вимоги, які ставляться до заяв та звернень, а також збільшення поінформованості громадян про підслідність Національного Бюро, внаслідок чого до Бюро у значно меншій кількості стали надходити невмотивовані звернення, а також заяви щодо правопорушень, які не підслідні НАБУ. Водночас у Звіті також вказано, що значна частка звернень до територіальних управлінь не стосувалася підслідних НАБУ фактів корупції, тому очевидно, що це не може бути єдиною причиною зменшення кількості звернень. Крім того, у Звіті Бюро за II півріччя 2017 року зазначалося, що зростання кількості заяв про корупційні злочини, подані до Національного бюро представниками бізнесу, громадських організацій та органів державної влади свідчить про підвищення рівня довіри громадян до НАБУ. Зокрема, з 01.07.2017 по 31.12.2017 року Бюро було отримано 2 749 таких заяв. Оскільки у II півріччі 2018 року від юридичних осіб, державних органів та громадських організацій отримано всього 919 заяв, то зменшення кількості звернень у звітному періоді може бути викликано також випадками невмотивованих відмов у внесенні до Єдиного державного реєстру відомостей, які містяться у заявах про кримінальні правопорушення. Зокрема, стаття 214 КПК України, яка регламентує умови реєстрації кримінальних проваджень, прописана таким чином, що провадження повинно в обов'язковому порядку реєструватися протягом 24 годин з моменту подання заяви чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення. Проте згідно з даними [аналізу](#) діяльності НАБУ, проведеного міжнародними експертами, за 2015 – 2017 роки слідчі судді винесли понад 100 постанов з вимогою до НАБУ зареєструвати кримінальне провадження на основі повідомлення про злочин. Крім того, були випадки, коли провадження, які НАБУ вирішило не включати до реєстру, вносилися до нього прокурорами САП. РГК вважає за необхідне звернути увагу Бюро на зростаючу тенденцію до зменшення кількості заяв, звернень та повідомлень про кримінальні правопорушення, зокрема від юридичних осіб, державних органів, громадських організацій та наголосити на необхідності підвищувати рівень інформування громадськості щодо вимог, які ставляться до заяв та звернень, із наданням відповідних рекомендацій, а також продовжувати заходи з покращення системи взаємодії НАБУ із заявниками, зокрема шляхом надання відповідних роз'яснень щодо підслідності Національного Бюро.

Загальна оцінка Звіту:

РГК НАБУ *приходить до висновку, що показники діяльності Національного антикорупційного бюро в цілому є задовільними.*

Водночас викликає занепокоєння тривалий розгляд проваджень, скерованих до суду, зменшення кількості заяв, звернень та повідомлень про кримінальні правопорушення, зокрема від юридичних осіб, державних органів, громадських

організацій, зменшення скарг та звернень на дії працівників НАБУ, а також окремі аспекти взаємодії НАБУ з іншими державними органами та РГК в частині організації контролю та роботи з підрозділом внутрішнього контролю НАБУ.

3. Виявлені ризики і проблеми та пропозиції щодо їх вирішення чи усунення

У [Висновку](#) на Звіт Бюро за I півріччя 2018 року, Рада громадського контролю, на основі даних [міжнародного експертного аналізу](#), звертала увагу на існування 8 основних ризиків для роботи Національного бюро. РГК вітає дії НАБУ щодо реалізації пропозицій попереднього Висновку, зокрема внесення змін до Інструкції про порядок проведення службового розслідування стосовно працівників Національного антикорупційного бюро України, якими було підвищено роль Дисциплінарної комісії шляхом надання їй права оцінки результатів абсолютно всіх внутрішніх розслідувань, в тому числі тих, де не було підтверджено факт вчинення будь-яких проступків. Водночас, переважна більшість проблем, окреслених у Висновку РГК на Звіт Бюро за I півріччя 2018 року, досі залишаються актуальними. Крім того, у 2019 році Національне бюро очікує низка нових викликів.

- **Тривалий судовий розгляд справ, які вже скеровано до суду**

Станом на 31.12.2018 до суду скеровано 176 кримінальних проваджень, досудове розслідування в яких здійснювали детективи НАБУ. Судовий розгляд по суті досі не розпочато у 46 провадженнях, у деяких справах цей строк вже становить понад два роки. Кінцеві судові рішення ухвалено лише у 36 провадженнях, здебільшого це вироки на підставі затверджених угод зі слідством та ухвали про звільнення від кримінальної відповідальності. Основними причинами такого тривалого розгляду справ є хвороби/відпустки/відрадження суддів, їх зайнятість внаслідок участі в розгляді інших справ, тривале формування колегій, неявка учасників процесу тощо.

Як показали проміжні [результати](#) системного моніторингу частини кримінальних проваджень, який здійснюється Секретаріатом Ради громадського контролю при НАБУ, багато проваджень «провисає» через те, що такі справи може розглядати лише колегія з трьох суддів, а зібрати колегію часто проблематично з різних причин. Водночас, навіть ті судові засідання, що відбулись, тривали досить обмежений час, а більшість засідань починалася із запізненням. Така ситуація зумовлена насиченим графіком засідань у суддів колегії. виправити цю ситуацію у середньостроковій перспективі може Вищий антикорупційний суд. Саме тому надзвичайно важливим є те, щоб після закінчення етапу формування суддівського корпусу ВАКС, якнайшвидше було створено його апарат та реально розпочато слухання тих справ, розгляд яких у судах першої та апеляційної інстанцій не буде закінчено до дня початку його роботи. Крім того, не менш важливим є забезпечення прозорості і публічності процесу роботи Вищого антикорупційного суду, включаючи створення можливостей для ведення прямих трансляцій судових засідань.

- **Зниження рівня довіри громадян до новостворених антикорупційних органів, зокрема Національного антикорупційного бюро України**

Аналіз даних загальнонаціональних досліджень щодо рівня довіри до суспільних інститутів та електоральних орієнтацій громадян України, які періодично проводить соціологічна служба Центру Разумкова вказує, що протягом 2016 - 2019 років має місце стійка динаміка щодо зменшення рівня довіри до всіх антикорупційних органів, зокрема і щодо НАБУ. Наприклад, у [листопаді](#) 2016 року “повністю довіряли” або “скоріше довіряли” Національному бюро 24,6 % опитаних респондентів, у [квітні](#) 2017 року - 21,3 %, у [жовтні](#) 2017 року - 20,1 %, у [червні](#) 2018 року - 17,1%, у [лютому](#) 2019 року - 16 %. Водночас, рівень довіри до Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (який досліджувався із жовтня 2017 року) мав наступні показники: у жовтні 2017 року - 17,6 %, у червні 2018 року - 13,5 %, у лютому 2019 року - 13,3 %, а Національного агентства з питань запобігання корупції у жовтні 2017 року - 14,8 %, у червні 2018 року - 12,5 %, у лютому 2019 року - 13,6 %.

Заради справедливості варто зазначити, що рівень довіри за аналогічний період до органів прокуратури та судової системи в цілому був, як правило, ще меншим. Зокрема, щодо прокуратури: у листопаді 2016 року - 12,4 %, у квітні 2017 року - 9,5 %, у жовтні 2017 року - 14,2 %, у червні 2018 року - 11,6 %, у лютому 2019 року - 16,6 % та щодо судової системи: у листопаді 2016 року - 10,5 %, у квітні 2017 року - 9,5 %, у жовтні 2017 року - 9,3 %, у червні 2018 року - 7,7 %, у лютому 2019 року - 11,4 %.

На думку Ради громадського контролю, серйозний вплив на зменшення рівня довіри громадян щодо Бюро мала ціла низка дискредитаційних медіа та інформаційних атак на НАБУ та його керівництво протягом 2018 року (горезвісна “[реклама у метро](#)”, проплачені фейкові новини на сумнівних веб-сайтах, які активно рекламувалися у соціальних мережах тощо). У цьому аспекті варто відзначити, що надзвичайно важливим є проведення моніторингу та аналізу усіх випадків аномального зростання медіа-активності стосовно НАБУ з метою встановлення ймовірних замовників інформаційних кампаній та медіа атак. Крім того, очевидно, що відсутність вироків із покаранням у вигляді реального позбавлення волі та конфіскацією майна в дохід держави у справах, досудове розслідування у яких завершене детективами НАБУ, є серйозним чинником, який так чи інакше впливає на підтримку НАБУ та САП. Водночас, необхідно вживати заходів щодо роз'яснення громадськості повноважень антикорупційних органів, зокрема щодо чіткого розмежування стадій досудового розслідування та розгляду справ безпосередньо у судах. Вдалим прикладом такого роз'яснення є участь детективів НАБУ наприкінці 2018 у програмі «[Справа детектива](#)» на одному з національних телевізійних каналів, в якій про вже завершені Бюро справи розповідали ті, хто безпосередньо брав участь в їх розслідуванні. Відповідно до наданої каналом статистики, загальне охоплення

програми перевищує 1 млн. Публічна участь детективів (а не лише керівництва та речників) у засобах масової інформації свідчить про безпрецедентну відкритість діяльності органу, а надана ними на таку широку аудиторію інформація — особливостей роботи органу, що сприяє кращому розумінню громадянами як особливостей розслідування злочинів підслідних НАБУ, так і загалом процесу і результатів боротьби з корупцією в Україні. Врешті речт, кінцеву крапку у розгляді справи може поставити тільки суд у своєму обвинувальному чи виправдувальному вирокі. Сподіваємося, що із остаточним формуванням Вищого антикорупційного суду, проблема із затягуванням судового розгляду кримінальних проваджень, завершених детективами НАБУ, буде вирішена, а безпосередньо розгляд обвинувальних актів буде здійснюватися з дотриманням розумних строків.

- **Ризик політизації діяльності НАБУ на період президентських та парламентських виборів**

Результати діяльності детективів у період виборчих процесів можуть подаватися окремими політичними силами як виконання певного політичного замовлення. Крім того, існує ймовірність того, що на роботу Національного бюро буде чинитися політичний тиск. Зокрема, як [повідомляло](#) НАБУ, 17 липня 2018 року під час акції протесту організована група “тітушок” увірвалася до будівлі Бюро. Спочатку ці особи зайшли до громадської приймальні з метою передати звернення. У приміщенні приймальні вони зіпсували камеру відеоспостереження, виламали двері та металеву ролету, якими дане приміщення відділено від режимної території, та увірвалися у хол. НАБУ не виключало, що вказані події були свідомою, спланованою та організованою провокацією з боку представників певних політичних сил.

Рада громадського контролю наголошує на неприпустимості політичного втручання у роботу Національного антикорупційного бюро України. Робота будь-якого правоохоронного органу жодним чином не повинна бути прив'язана до виборчих процесів. Відповідно до [Закону](#) України “Про Національне антикорупційне бюро України”, до основних принципів діяльності НАБУ належить політична нейтральність і позапартійність. Проведення досудового розслідування у випадку наявності відомостей про вчинення кримінальних правопорушень, які віднесені до підслідності Національного бюро - це обов'язок детективів, незалежно від того, хто є фігурантом такого розслідування у межах підслідності.

- **Продовження напружених взаємин між керівництвом НАБУ та САП**

Нагадаємо, що 30 березня 2018 року Генпрокурор Юрій Луценко, а також директор НАБУ Артем Ситник звернулися до Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів з проханням вирішити питання про притягнення керівника САП Назара Холодницького до дисциплінарної відповідальності. За результатами розгляду вказаних скарг КДКП вирішила притягнути його до дисциплінарної відповідальності та

накласти стягнення у вигляді догани. 21 серпня 2018 року Верховний Суд у складі Касаційного адміністративного суду [ухвалив рішення](#), яким відмовив у відкритті провадження у справі за позовом Національного антикорупційного бюро України до Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів про визнання протиправним та скасування рішення щодо накладення зазначеного дисциплінарного стягнення. 18 грудня 2018 року Велика Палата Верховного Суду [залишила](#) вказане рішення без змін.

Крім цього, 19 вересня 2018 року у ЗМІ, з посиланням на заяви керівника САП, [з'явилася](#) інформація, що Управління державної охорони виявило кабель для прослуховування, який з будівлі "Охматдиту" прокладали до Спеціалізованої антикорупційної прокуратури і що вказані дії могли здійснювати працівники НАБУ. Натомість у Національному бюро [заявили](#), що його співробітники не перебували та не проводили жодних дій на території Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та у її внутрішньому дворі. Натомість, законні та санкціоновані заходи, відповідно до чинного законодавства, мали місце виключно на території лікарні «Охматдит». За наслідками цієї ситуації були внесені відомості до ЄРДР. Пізніше Генеральний прокурор України [заявив](#), що випадки проведення негласних слідчих (розшукових) дій щодо працівників САП були санкціоновані ГПУ на підставі відповідних судових рішень у межах кримінальної справи, яку веде НАБУ.

Рада громадського контролю вчергове наголошує, що Національне антикорупційне бюро України та Спеціалізована антикорупційна прокуратура повністю розділяють відповідальність за якість, законність і результати досудових розслідувань кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро, а також безпосередньо за кінцеве судове рішення у відповідному провадженні. Позитивним прикладом взаємодії вказаних органів є прийняття Єдиних принципів зовнішньої комунікації між НАБУ та САП від 27.07.2017 (№157-0), що врегульовують питання співпраці відомств в інформаційній сфері. РГК закликає усіх учасників цих процесів не допустити використання ситуації для політичного чи іншого впливу на діяльність САП та НАБУ чи для перешкодження належному розслідуванню справ. Незалежність, незаангажованість та відсутність будь-якого незаконного впливу мають бути ключовими принципами діяльності НАБУ та САП. Необхідно також продовжити практику проведення спільних робочих нарад детективів НАБУ та прокурорів САП із дотриманням принципів поваги до їх процесуальної незалежності з метою забезпечення тісної координації, а також проводити спільні навчання для підтримки необхідного рівня комунікації та ефективної взаємодії.

- **Спроби внести зміни до положень Кримінального чи Кримінального процесуального кодексів та видати роз'яснення щодо їх правозастосування, які спрямовані на позбавлення НАБУ інституційної незалежності та операційної спроможності**

Прикладом таких дій є реєстрація законопроектів [№ 8517](#), [№ 7499](#) (проект уже відкликано), якими, у разі їх прийняття, блокувалася б можливість притягнення до кримінальної відповідальності чиновників за незаконне збагачення чи декларування недостовірної інформації. Крім того, за [твердженням](#) Бюро, окремі положення, що містяться у законопроекті [№ 8336](#) ставлять під загрозу незалежність та блокують роботу НАБУ і САП. Водночас, законопроекти [№ 9008](#), яким пропонувалося скасувати обов'язок чиновників декларувати проміжну інформацію про суттєві зміни в майновому стані та [№ 7315](#), яким фактично пропонувалося, щоб “дозвіл” на розслідування незаконного збагачення НАБУ та іншим правоохоронним органам видавало НАЗК, вже знято з розгляду Верховної Ради України.

Рада громадського контролю при НАБУ наголошує, що серед ключових [рекомендацій](#) міжнародних експертів, які проводили оцінку ефективності роботи новостворених антикорупційних інституцій, є необхідність уникати внесення змін до законодавства, що регулює роботу НАБУ і САП, без попередніх ґрунтовних консультацій за участю НАБУ, САП, інших правоохоронних органів, громадянського суспільства, експертів та інших зацікавлених сторін.

Також намаганням вплинути на порядок проведення розслідування щодо незаконного збагачення чи декларування недостовірної інформації, є використання фігурантами кримінальних проваджень рішення Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) №1375 від 08.12.2017 року (справи [№ 760/2128/18](#) та [№ 757/18406/18-к](#)), яке створює ризики для проведення розслідування зазначених злочинів. Ідеться про те, що на думку Національного агентства, НАЗК спершу має знайти порушення в деклараціях і лише після цього орган досудового розслідування може реєструвати провадження за статтями 366-1 і 368-2 ККУ.

Рада громадського контролю вчергове наголошує, що це рішення НАЗК не може застосовуватися та підлягає скасуванню як таке, що суперечить положенням чинного законодавства. Така позиція знайшла своє підтвердження у [рішенні](#) Апеляційного суду міста Києва, в якому судова колегія дійшла висновку, що Роз'яснення НАЗК від 8 грудня 2017 року №1375 не узгоджується з вимогами ст. 214 Кримінального процесуального кодексу України. Крім того, рішенням Окружного адміністративного суду міста Києва від 17 жовтня 2018 року та постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 14 січня 2019 року у справі № 826/1160/18 визнано, що зазначене роз'яснення не є нормативно-правовим актом, не створює нових правових норм для суб'єктів, на яких поширюється дія [Закону України «Про запобігання корупції»](#) та носить виключно рекомендаційний характер.

- **Зміна порядку здійснення досудового розслідування внаслідок прийняття «поправок» народного депутата А. Лозового до Кримінального процесуального законодавства України**

15 грудня 2017 року в Україні запрацював новий Верховний Суд. Відповідно до перехідних положень ухваленого Закону № 2147, зміни в частині КПК України вступили в силу через 3 місяці - 15 березня 2018 року. У зв'язку з прийняттям вказаних змін, експертизи в кримінальному провадженні, яке відкрито після 15 березня 2018 року, проводяться виключно за рішенням слідчого судді, запроваджено монополію на проведення експертиз у кримінальному провадженні в державних установах, діють інші правила обчислення строків досудового розслідування у кримінальних провадженнях, існує можливість скасування повідомлення про підозру за ухвалою слідчого судді після двох місяців із дня такого повідомлення.

Як свідчать дані [аналізу](#) законодавчого регулювання порядку здійснення досудового розслідування «до» і «після» «поправок» А. Лозового до Кримінального процесуального законодавства України, який був проведений за ініціативи Ради громадського контролю при НАБУ, нетривалий час дії зазначених «поправок» до КПК поки що негативно (ні статистично, ні змістовно) не відобразився на діяльності органів досудового розслідування, прокуратури і суддів (крім суттєвого збільшення кількості справ щодо призначення експертиз). Причиною цього є те, що дані правки розповсюджуються виключно на кримінальні провадження, які відкриті після 15 березня 2018 року. Але, цілком імовірно, що з часом відбудеться незворотній негативний вплив на діяльності системи кримінальної юстиції. Крім того, такі зміни до КПК суттєво деформували роль слідчого судді, оскільки дозволяють їм втручатися у рішення сторони обвинувачення про кримінальне переслідування конкретної особи (повідомлення про підозру), що, на переконання авторів аналізу, суперечить європейським стандартам. Державні спеціалізовані експертні установи, які отримали «монополію» на проведення експертиз у кримінальних провадженнях, надмірно завантажені. Уже зараз вони призначають початок проведення експертиз на початок 2020 - го року, внаслідок цього суттєво зростає строк досудових розслідувань. Найкращим виходом із ситуації, що склалася, було б скасування зазначених змін Верховною Радою України або визнання Конституційним Судом України змін КПК, в частині вказаних поправок, такими, що суперечать Конституції.

- **Зменшення кількості звернень, що надійшли на адресу Національного бюро, зокрема заяв від юридичних осіб та громадських організацій, які містять повідомлення про кримінальні правопорушення**

За період з 01.07.2018 по 31.12.2018 до НАБУ надійшло 6 412 звернень, що на 2 328 звернень менше, ніж у I півріччі 2018 року та на 5 318 менше - ніж у II півріччі 2017 року. На особливу увагу заслуговує той факт, що від юридичних осіб, державних органів та громадських організацій отримано всього 919 заяв, звернень та повідомлень, хоча у I півріччі 2018 року НАБУ було отримано 1 512 таких заяв, а у II півріччі 2017 року їх було ще більше - 3 362. Знизилася і кількість зареєстрованих заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення у розрізі кримінальних правопорушень, віднесених

законом до підслідності Національного бюро: 577 зареєстрованих заяв і повідомлень, тоді як у I півріччі 2018 року ця цифра становила 627.

Хоча у більшості випадків діюча у НАБУ процедура опрацювання заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення є досить раціональною та ефективною, зменшення кількості зареєстрованих заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, а також значне зменшення кількості звернень, зокрема повідомлень про кримінальні правопорушення від юридичних осіб, державних органів та громадських організацій викликає занепокоєння та потребує вжиття Бюро відповідних заходів реагування. Такими заходами можуть бути, зокрема, систематичні роз'яснення громадянам підслідності Національного Бюро, а також вимог, які ставляться до заяв та звернень, що подаються до НАБУ. Також у подальших Звітах про свою діяльність, Національному бюро доцільно вказувати загальну кількість кримінальних проваджень, відомості про які були внесені у звітному періоді до реєстру на підставі рішень судів, у яких була висловлена відповідна вимога до НАБУ, а також інформацію про те, яка кількість із таких кримінальних проваджень була закрита протягом звітного періоду.

- **Невирішене питання щодо автономного зняття інформації з каналів зв'язку, а також проблема відсутності доступу до бази даних е-деклараций осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, адміністрування якої забезпечує НАЗК**

НАБУ, як і раніше, обмежене в можливості здійснювати самостійне прослуховування, оскільки для таких слідчих дій Бюро має залучати інфраструктуру та ресурси Служби безпеки України. Це ставить у залежність детективів від інших правоохоронних органів.

Рада громадського контролю вважає, що вирішити цю проблему можливо шляхом внесення змін до статті 263 Кримінального процесуального кодексу України щодо надання НАБУ повноважень самостійно здійснювати зняття інформації з каналів зв'язку, не звертаючись до технічних засобів інших відомств.

Крім того, хоч НАБУ і має доступ до більшості державних реєстрів України, у детективів існує проблема доступу до реєстру майнових декларацій. 13 січня 2017 року Національне антикорупційне бюро України та Національне агентство з питань запобігання корупції підписали Меморандум про співпрацю та обмін інформацією. 10 травня 2017 року НАБУ отримало віддалений прямий доступ до реєстру декларацій з використанням захищеного каналу зв'язку. А вже 8 грудня 2017 року НАЗК повідомило, що призупиняє доступ уповноваженим особам НАБУ до документів з конфіденційною інформацією про суб'єктів декларування.

Станом на 31.12.2018 року детективи Національного бюро розслідували 114 кримінальних проваджень щодо незаконного збагачення (ст.368-2 КК України) та

декларування недостовірної інформації (ст. 366-1 КК України). Кожне п'яте з тих, в яких досліджується незаконне збагачення, було розпочато за результатами аналізу відомостей в е-деклараціях. Розслідування справ, відкритих за цією статтею, потребує здійснення великого обсягу слідчих дій. Водночас детективи мають обмежений доступ до реєстру майнових декларацій. Із 56 запитів, скерованих детективами до НАЗК про необхідність проведення повної перевірки стосовно особи-декларанта, відповіді отримано всього на 20.

Рада громадського контролю закликає відповідальних суб'єктів створити умови для віддаленого прямого доступу детективів до Реєстру електронних декларацій з використанням захищеного каналу зв'язку, а також забезпечити ефективне проведення повної перевірки декларацій впродовж розумних строків за запитами, направлені детективами до НАЗК. Крім цього, необхідно забезпечити належний рівень координації у діяльності всіх антикорупційних органів та унеможливити прояви їх втручання в роботу одне одного в майбутньому.

- **Процедура працевлаштування негласних співробітників**

Законом України “Про Національне антикорупційне бюро України” визначено, що призначення на посади в НАБУ здійснюється винятково за результатами відкритого конкурсу, крім призначення на посади першого заступника та заступників Директора. Водночас порядок конкурсного відбору визначає Директор Національного бюро. Завдяки цьому було встановлено такі спеціальні процедури прийняття на роботу негласних співробітників, які не порушують конкурсні засади, але усувають елемент публічності та відкритості, який суперечить самій суті роботи негласних співробітників.

Директор НАБУ визначив спеціальну процедуру відбору осіб для роботи під прикриттям, яка містить тести, співбесіди та інші етапи, подібні до процедури відбору звичайних працівників, за винятком публічного оголошення про набір кандидатів та інформації про проміжні й кінцеві результати відбору. НАБУ напряму запрошує кандидатів до участі в конкурсному відборі. Такі кандидати подають майнові декларації, які не оприлюднюються, та проходять перевірку згідно з вимогами чинного антикорупційного законодавства України. Цілком зрозуміло, що прийняття на роботу працівників для роботи “під прикриттям” вимагає особливої процедури.

З метою усунення непорозумінь під час використання такої процедури, одним із шляхів вирішення цього питання може бути внесення змін до Закону України “Про Національне антикорупційне бюро України” та інших нормативно-правових актів України, які визначатимуть окремий порядок проведення конкурсу та прийняття в штат негласних працівників. Однак будь-які подібні ініціативи повинні пройти обговорення із залученням як представників НАБУ та народних депутатів, так і представників експертного та громадського середовища.

- **Проведення щорічної незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Національного бюро**

19.06.2018 року було остаточно сформовано комісію зовнішнього контролю з проведення аудиту НАБУ. Проте вже 15.11.2018 року один із призначених в комісію аудиторів направив заяву про складання своїх повноважень до Адміністрації Президента України і [заявив](#), що з 19.12.2018 року вважає себе вільним від цих обов'язків. Наразі питання щодо проведення аудиту залишається невирішеним. Крім того, досі не визначено ані порядку організаційного та матеріально-технічного забезпечення роботи комісії, ані принципів, критеріїв оцінки та алгоритмів проведення аудиту.

РГК закликає уповноважених суб'єктів не зволікати із формуванням кваліфікованої комісії аудиторів для проведення щорічної незалежної оцінки(аудиту) ефективності діяльності Національного бюро та наголошує на необхідності дотримуватися законності на всіх етапах підготовки та проведення аудиту з метою забезпечення максимальної прозорості усіх пов'язаних з цим процесів.

- **Необхідність запровадження електронної системи управління кримінальними провадженнями (e-Case Management System)**

Ще 13 листопада 2015 року директор Бюро під час [зустрічі](#) з делегацією DFID (Department for International Development) та Британського посольства зазначав, що найближчим часом планується підписання меморандуму з Генеральною прокуратурою України щодо e-Case Management System. У подальшому, 22 червня 2017 року відбулася робоча зустріч Першого заступника Директора Бюро з представниками Посольства Великої Британії в Україні з метою проведення презентації на тему: "E-case management" та обговорення шляхів подальшої співпраці. 17 грудня 2018 року була проведена зустріч керівництва Національного бюро з представниками Антикорупційної ініціативи Європейського Союзу в Україні та проекту "e-Case", на якій відбулося ознайомлення з особливостями проекту та обговорення питань можливої співпраці у сфері боротьби з корупцією.

РГК вітає те, що до пріоритетів Бюро на 2019 рік входить впровадження електронної системи управління кримінальними провадженнями.

Така система дозволить набагато ефективніше комунікувати та координувати свою діяльність антикорупційним органам. Можливість здійснювати надсилання документів в електронному форматі через захищені канали передачі, сприятиме також підвищенню інформаційної безпеки та процесуальній економії часу, необхідного для проведення досудового розслідування. Необхідно також наголосити, що така система є ще й дуже важливим елементом превенції корупційних ризиків,

оскільки електронні документи в рамках кримінального провадження автоматично записуватимуться та зберігатимуться в системі, а будь-яке внесення змін до них чи їх видалення фіксуватиметься. Крім того, запровадження електронної системи управління кримінальними провадженнями є також хорошим інструментом для аналізу та оцінки ефективності розслідування в кожній конкретній справі, а також отримання статистичних даних. Додатково варто зазначити, що після остаточного формування Вищого антикорупційного суду необхідно буде забезпечити і те, щоб така система управління працювала не тільки між Національним бюро та Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою, а також і з ВАКС.

Рада громадського контролю продовжить здійснювати моніторинг окреслених вище ризиків та проблем, а також вжитих заходів щодо їх усунення чи вирішення, зокрема через проведення громадських експертиз як основної складової механізму демократичного контролю. На сьогодні перед НАБУ та його керівництвом стоїть надзвичайно важливе та дуже не просте завдання - забезпечити сталий розвиток Бюро на основі принципів верховенства права, законності, незалежності, політичної нейтральності, поваги та дотримання прав і свобод людини і громадянина, безсторонності та справедливості.